

Verbeelding, verdieping, verbinding strategisch beleidsplan 2024-2028

Inhoudsopgave

De plek waar verschillen verstillen – missie en visie	2
Voorwoord: onze wereld	3
Trends en ontwikkelingen	4
- Polarisatie	5
- Armoede en ongelijkheid	6
- Vergrijzing	7
- Eenzaamheid	8
- Ontlezing	9
- De groep groeit die niet kan meekomen	10
- Komst van anderstaligen	11
Waaronder minderjarigen en arbeidsmigranten	
- Wettelijke zorgplicht voor gemeenten	12
Strategie	13
Preventie	16
Participatie	20
Cultuur	24
Uitvoering	28
Zorgplicht voor gemeenten	30

De plek waar verschillen verstillen

Iedere samenleving heeft plekken nodig waar je je vrij voelt. Wie je ook bent, waar je ook vandaan komt en wat je ook doet, kunt of wil bereiken. Een plek waar je geprikkeld wordt, waar je je blik verruimt en je thuis voelt. In de bibliotheek is ruimte voor iedereen, zonder ego's, maskers, functies, belangen, macht of onmacht. Hier verstillen verschillen. Mensen komen er vanuit nieuwsgierigheid, op zoek naar verbeelding, verdieping en verbinding – in persoon of digitaal. In de bibliotheek staan we even stil en denken we goed na. Is dat niet wat we nodig hebben, juist in deze tijd? Juist nu veranderingen in de samenleving en de wereld veel kansen bieden maar ook overweldigend kunnen zijn. Iedereen in de samenleving is erbij gebaat dat we onszelf blijven ontwikkelen en elkaar blijven ontmoeten.

Voor mij is de bibliotheek daarvoor dé plek.

H.K.H. Prinses Laurentien der Nederlanden
Erevoorzitter van de Vereniging van Openbare Bibliotheken

Ter gelegenheid van het 100-jarig bestaan van de bibliotheek Doetinchem

Missie:

Wij geloven in een samenleving waarin iedereen mee kan doen en zich persoonlijk kan ontwikkelen.

Visie:

Wij willen een bibliotheek die niet alleen vóór maar ook ván de mensen is. In 2029 hebben wij een drempelloos aanbod waarmee we ook alle kwetsbare groepen bereiken. Ons streven is dat iedere inwoner weet wat de bibliotheek te bieden heeft en het belang van de bibliotheek onderschrijft.

Zodoende zorgen we ervoor dat werkelijk iedereen de kans heeft om kennis en informatie op te doen en te delen, te blijven leren, (digi)taalvaardiger te worden, om geïnspireerd te worden, te ontmoeten, ontspannen en genieten.

Onze wereld, het fundament van dit plan

Bibliotheek West-Achterhoek staat stevig midden in de maatschappij. Dankzij de gesprekken die wij met onze partners hebben gevoerd, is dit plan tot stand gekomen.

We hebben talloze actieve contacten binnen ons netwerk. Daar horen werkgevers bij, zoals Mabeon, het onderwijs (het primair onderwijs, het voortgezet onderwijs, Iselinge en het Graafschap College), Amphion, het ECAL, huisartsenposten, Buurtplein B.V., Yunio, Laborijn, het LeerwerkLoket, de Stadskamer en de Dorpskamers, het Stadsmuseum, de Bruna en het Cultuurfonds in Vorden, de politie in Doesburg, de Stichting Welzijn Steenderen – en nog veel meer. De gemeenten zijn onze vaste partners.

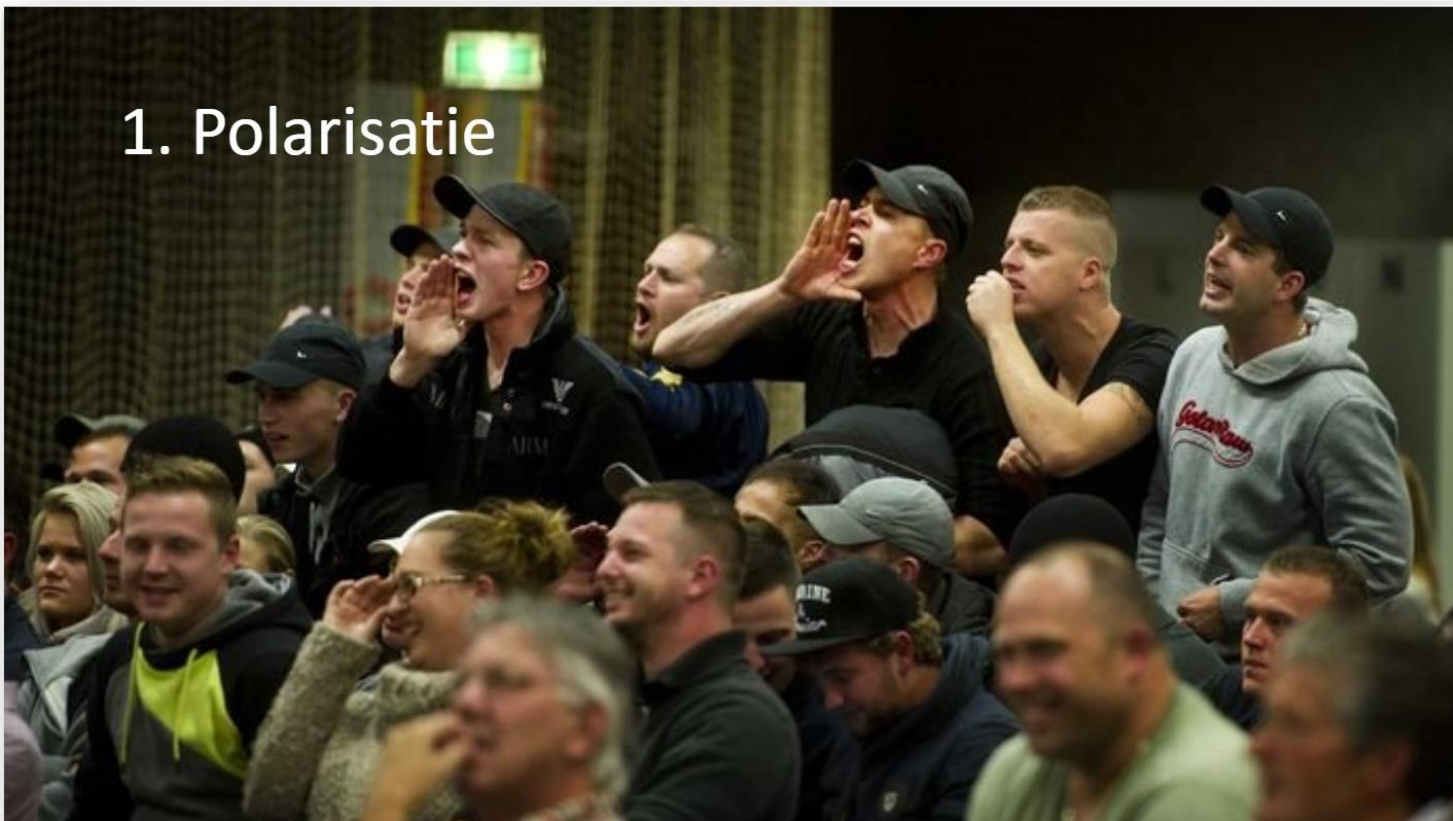
Met medewerkers, leerkrachten, pedagogisch medewerkers, jongeren, ouders, verpleegkundigen, bestuursleden, huisartsen, leerlingen, studenten, wethouders, ambtenaren, directeurs en heel veel bijzondere andere mensen hebben we minimaal tweemaal per jaar contact en sluiten we meerjarige samenwerkingsovereenkomsten. We doen het voor hen én samen met hen.

En ook de partners uit onze branche leveren input: Vereniging Openbare Bibliotheken, maar ook de Koninklijke Bibliotheek en Rijnbrink, de provinciale ondersteuningsinstelling voor bibliotheken in Gelderland en Overijssel.

Wij zijn trots op onze partners, we kunnen het niet alleen!

8 trends:

1. Polarisatie

“Het aantal burgemeesters en andere bestuurders dat bedreigd wordt, is volgens minister Bruins Slot [voormalig minister van Binnenlandse Zaken] sinds 2014 verdubbeld”.¹ Deze alarmerende mededeling van minister Bruins Slot schudde ons wakker in 2023. Want ook in onze gemeenten is strijd, om bijvoorbeeld de beperkte ruimte, om bestaanszekerheid – een dak boven je hoofd bijvoorbeeld – en om respect voor elkaars vrijheid, aan de orde van de dag.

Emoties spelen daarbij een grote rol: “Verbijstering, ongeloof, boosheid en teleurstelling. Zware teleurstelling”. Dat zijn de emoties die overheersen in de achterban van Actiecomité ‘Op en Um ’t Hengels Zand’² over de plaatsing van windmolens. En er zijn meer voorbeelden van burgers die zich niet gesteund of gehoord voelen door de overheid. Maar niet alleen inwoners vragen om respect en erkenning: “Het samenwerkingsverband P10 van plattelandsgemeenten, waar Bronckhorst en Berkelland onder vallen, kraakt de landelijke stikstofplannen. Er wordt opgeroepen om vooral samen met de sector en met lagere overheden te zoeken naar een oplossing.”³

In Doetinchem geeft “13% aan de afgelopen jaren wel eens gediscrimineerd te zijn en 32% heeft gezien dat iemand anders gediscrimineerd werd. Die discriminatie vond vooral plaats op straat.”⁴ Het zijn verdrietige cijfers van een samenleving waar samenleven niet altijd meer vanzelfsprekend is.

Burgemeester Jan van Zaanen zegt hierover: “Gemeenten worden als eerste overheid direct geconfronteerd met de onvrede in de samenleving.”⁵ Wij zien het als onze taak om mensen en groepen te verbinden in een wereld waar steeds minder naar elkaar geluisterd wordt.

¹ <https://nos.nl/artikel/2467406-provinciale-en-lokale-bestuurders-moeten-meer-beveiliging-kunnen-krijgen>

² https://bronckhorst.bestuurlijkeinformatie.nl/Reports/Document/actiecomite_Hengelse_Zand

³ <https://www.regio8.nl/platteland-kraakt-landelijke-stikstofplannen>

⁴ <https://besluitvorming.doetinchem.nl/Vergaderingen/beeldvormende-raad/2022/10-februari/19:30/2022-04-Bijlage-4-Factsheet-Inclusie-Doetinchem-Sprekt>

⁵ <https://vng.nl/artikelen/vng-voorzitter-jan-van-zanen-we-staan-naast-onze-inwoners>

2. Armoede en ongelijkheid

Op 17 oktober 2024 werden nieuwe cijfers over armoede in Nederland gepubliceerd.⁶ Uit de cijfers blijkt dat in Bronckhorst 1,4% van de inwoners in armoede leeft, in Doesburg is dat 2,9% en in Doetinchem 2,6% van de inwoners. De gevolgen van armoede zijn groot: Onder mensen die deel uitmaken van een huishouden met een laag inkomen ligt zowel het aandeel dat verdacht wordt van het plegen van een misdrijf als het aandeel dat slachtoffer is geworden van criminaliteit hoger dan onder mensen met een hoger inkomen. [...] Lage inkomens ervaren bovendien vaker sociale overlast in de buurt. Het gaat dan om overlast van rondhangende jongeren, overlast door buurtbewoners, overlast door dronken mensen op straat, drugsgebruik of drugshandel, of lastiggevallen worden op straat. Daarnaast is er bij de lage inkomens sprake van een stapeling van gezondheidsproblemen. Mensen met een armoederisico geven aan een minder goede gezondheid en een ongezondere leefstijl te hebben: ze bewegen minder, roken meer en zijn vaker te zwaar dan personen met een hoger inkomen. Bovendien doen mensen met een laag inkomen minder mee in de samenleving: ze zijn minder vaak actief in een vereniging, doen minder vaak vrijwilligerswerk en voelen zich vaker eenzaam.⁷

Voor kinderen zijn de gevolgen minstens net zo groot. Beluister de podcast “1 op de 13 kinderen groeit op in armoede”.⁸

De bibliotheek biedt niet alleen toegang tot fysieke en digitale verhalen, kennis en informatie, maar is ook een plek waar je je gezien voelt en iedereen elkaar kan ontmoeten.

⁶ <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2024/42/nieuwe-armoedemeting-540-duizend-mensen-arm-in-2023>

⁷ <https://longreads.cbs.nl/armoede-en-sociale-uitsluiting-2023/>

⁸ [De SDG Podcast: aflevering 1 met Marjolijn van Gerven en Sancar Çakırtaş - SDG Nederland](#)

3. Vergrijzing

Raadsconferentie Doesburg "Vergrijzing" d.d. 1 februari 2024

"Vergrijzing in Nederland gaat ons allemaal aan, van jong tot oud. Astrid Cornelisse en ik willen het onderwerp op de kaart zetten omdat vergrijzing serieuze gevolgen met zich meebrengt en we de consequenties daarvan allemaal gaan ondervinden", aldus Elles de Bruin. ⁹

De gemeenteraad van Doesburg organiseerde hierover een conferentie: "Doesburg kent vaak bovengemiddelde cijfers. Meer vergrijzing, meer problematiek en veel ouderen die niet mee kunnen komen." ¹⁰

"De demografische cijfers laten zien dat 28% van de inwoners 65+ is in Bronckhorst. Dit zal naar verwachting stijgen. [...] Een deel van deze groep heeft moeite heeft met de digitalisering van de samenleving." ¹¹ In Doetinchem speelt "een demografische druk van 75%. Dat wil zeggen dat er in de gemeente 75% van de inwoners jonger dan 20 jaar of 65 jaar of ouder zijn per 100 mogelijke arbeidskrachten. Vergeleken met Nederland heeft de gemeente Doetinchem een hoge demografische druk, groene druk en grijze druk." ¹²

De bibliotheek biedt een specifiek programma voor ouderen, variërend van grootletterboeken en luisterboeken tot aangepaste cursussen digitalisering en ook ontmoetingsmogelijkheden, bijvoorbeeld via de studiekringen 55+.

⁹ <https://www.maxvandaag.nl/de-toekomst-is-grijs/nieuws-de-toekomst-is-grijs/podcast-over-effecten-vergrijzing/>

¹⁰ <https://www.cda.nl/gelderland/doesburg/actueel/nieuws/raadsconferentie-vergrijzing-succes>

¹¹ https://lokaleregelgeving.overheid.nl/CVDR715292/#hoofdstuk_4

¹² <https://www.kvnog.nl/onderwerpen-doetinchem/bevolking-doetinchem/leeftijdopbouw>

4. Eenzaamheid

“Bijna 11 procent van de Nederlandse bevolking van 15 jaar of ouder voelde zich in 2023 sterk eenzaam.” Dat blijkt uit de nieuwste cijfers van het onderzoek Sociale samenhang en welzijn van het CBS, dat jaarlijks onder ruim 7 duizend mensen wordt afgenomen.”¹³

In specifieke delen van onze gemeenten is eenzaamheid een probleem, soms zelfs voor een meerderheid van de bevolking¹⁴.

- Doetinchem: Overstegen West: 58%, De Hoop Zuid: 57,6%
- Bronckhorst: buitengebieden Wichmond/Delden, Hummelo/Keppel/Drempt, Linde/Mossel/Wildenborch, Zuidelijk bosgebied (bij Zelhem): allen >40%
- Doesburg: Zuidelijk Molenveld 58,8%, De Ooi 55,1%.

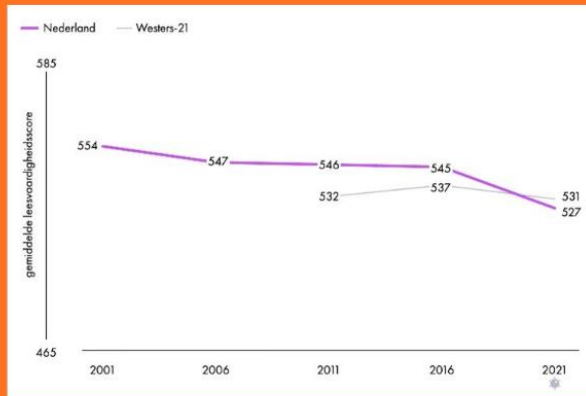
De bibliotheek is als third place de plek waar je buiten je huis, school of werk, anderen ontmoet.¹⁵ Het komend jaar ligt de focus op de verdere invulling van deze 'third place' door de inzet van SPUK-gelden Herstel Bibliotheekstelsel.

¹³ [1 op de 10 mensen sterk eenzaam in 2023 | CBS](#)

¹⁴ [Eenzaamheid | Buurtatlas \(vzinfo.nl\)](#)

¹⁵ <https://www.probiblio.nl/third-place-de-bibliotheek-als-plek-naast-werk-school-en-thuis/>

5. Ontlezing

Bron: PIRLS (Progress in International Reading Literacy Study), een internationaal vergelijkend onderzoek naar de vaardigheid in begrijpend lezen bij basisschoolkinderen uit groep 6. Het onderzoek vindt elke vijf jaar plaats en aan het onderzoek nemen ongeveer 60 landen deel, 4500 leerlingen per land.

Bron: PISA, (Programme for International Student Assessment), een internationaal vergelijkend onderzoek dat de vaardigheden en kennis van o.a. lezen 15-jarigen test. Ongeveer 95 landen doen mee met PISA-2025. Het onderzoek staat onder toezicht van de (OECD).

de Bibliotheek
West Achterhoek

Nederlandse jongeren hebben de laagste leesmotivatie ter wereld. Dat blijkt uit internationaal onderzoek (PISA). De leesvaardigheid maar ook het leesplezier gaat achteruit. Bijna de helft van de vijftienjarigen noemt lezen tijdverspilling en bijna een kwart van de jongeren leest zo slecht dat ze het risico loopt laaggeletterd te worden en niet kan meekomen in de samenleving.¹⁶

Oudere mensen zijn over het algemeen ferventer lezers dan jongere mensen. 65-plussers besteden per dag een uur en 22 minuten aan lezen, terwijl dit onder 13- tot 19-jarigen 14 minuten is. Bij hen is er over de periode 2013-2018 bovendien sprake van een daling van de leestijd met bijna 40%, terwijl het patroon bij oudere mensen stabiel is (Schaper, Wennekens & De Haan, 2019). De daling van de leestijd onder jongere mensen is in lijn met eerdere onderzoeken naar het leesgedrag. Hieruit komt naar voren dat elke nieuwe generatie minder leest dan voorgaande generaties (Wennekens, Huysmans & De Haan, 2018).¹⁷

Belangrijk is dat niet alleen de leesvaardigheid onder druk staat, maar ook de algemene (hersenen-)ontwikkeling waar de processen zich afspelen rond het begrijpen van een tekst.¹⁸ Op scans blijkt een veel groter netwerk van gebieden actief bij het produceren en begrijpen van taal. Ook in de rechterhersenhelft.¹⁹ Door jarenlange ervaringen met geconcentreerd lezen, wordt een circuit aangelegd in de hersenen dat bij jonge lezers – die alleen maar op een vluchtige manier lezen – ontbreekt.²⁰

De bibliotheek is de partner van het onderwijs en andere maatschappelijke organisaties bij het stimuleren van leesplezier!

¹⁶ https://www.boekman.nl/wp-content/uploads/2023/03/BmXtra_40_DEF.pdf

¹⁷ <https://www.lezen.nl/onderzoek/jongeren-lezen-het-minst-en-steeds-minder-ook-boeken/>

¹⁸ [Waarom lezen we minder boeken? - Stichting Lezen](https://www.lezen.nl/onderzoek/jongeren-lezen-het-minst-en-steeds-minder-ook-boeken/)

¹⁹ <https://www.nrc.nl/nieuws/2024/met-chatgpt-is-homo-sapiens-niet-meer-de-enige-die-over-een-rijke-taal-beschikt>

²⁰ <https://www.nemokennisklink.nl/publicaties/lezen-met-een-tiktok-brein/>

6. De groep groeit die niet kan meekomen

de Bibliotheek
West Achterhoek

Tellingen van het aantal laaggeletterden variëren nogal. Dat heeft te maken met de afbakening van de doelgroep. In het overzicht van Geletterdheid in zicht is uitgegaan van de groep 15- tot 65-jarigen.²¹

In onze gemeenten wordt volgens de tellingen van de groep tot 65 jaar, in Bronckhorst het aantal laaggeletterden geschat op 10%, in Doesburg eveneens op 10% en in Doetinchem op 6%. Het werkelijke percentage ligt dus hoger.

Het probleem neemt niet af, maar toe. "In 2022 presteert in Nederland 33% van de 15-jarigen onder niveau 2 [...]. Deze leerlingen kunnen door hun zwakke taalvaardigheid waarschijnlijk minder goed functioneren op school en in de maatschappij, en lopen het risico laaggeletterd het onderwijs te verlaten. In de afgelopen jaren is het percentage leerlingen in Nederlands dat onder niveau 2 scoort, gegroeid. Tussen 2003 en 2012 lag dit tussen de 10-15% van de leerlingen. In 2015 steeg dit naar 18% en in 2018 naar 24%. Deze lijn is doorgezet in 2022 naar 33%." ²²

"Ongeveer 11% van de Nederlanders van 16 tot 65 jaar heeft geen of weinig ervaring met de computer. Onder Nederlanders van 55 jaar en ouder is dit zelfs zo'n 20%. Van de laaggeletterden in Nederland kan ruim 30% niet goed omgaan met een computer. Deze mensen kunnen onvoldoende zelfstandig digitaal informatie opzoeken en verwerken op een veilige manier." ²³

De bibliotheek is de laagdrempelige voorziening, waar volwassenen terecht kunnen voor hulp en begeleiding.

²¹ [GeletterdheidInZicht dashboard Nederland](#)

²² [PISA \(pisa-nederland.nl\)](#)

²³ [Hulp bij verbetering digitale vaardigheden | Laaggeletterdheid | Rijksoverheid.nl](#)

7. Komst van anderstaligen waaronder minderjarigen en arbeidsmigranten

de Bibliotheek
West Achterhoek

Mensen uit andere landen willen we aansluiting laten vinden bij onze maatschappij. Deze groep daagt ons uit om onze visie op meertaligheid te onderzoeken. Meertaligheid gaat ook over een thuissituatie waar alleen dialect gesproken wordt. Wat brengt meertaligheid ons en is (voor-)lezen in een andere taal ook zinvol voor de taalontwikkeling van een kind? “Tweetalige kinderen lijken beter dan eentalige kinderen hun impulsen te kunnen onderdrukken, irrelevante informatie te negeren en hun aandacht te richten. Deze competenties zijn belangrijk voor doelgericht gedrag en juist dat gedrag is op school cruciaal. [...] Ons onderzoek laat zien dat dialectsprekende kinderen niet onderdoen voor hun eentalige Nederlandssprekende klasgenootjes.”²⁴

Het Kohnstamm Instituut deed onderzoek naar meertaligheid. “Binnen dit onderzoek is duidelijk geworden dat professionals meertaligheid met name als belemmerende factor in de (taal)ontwikkeling van het kind zien wanneer zij tegen praktische uitdagingen aanlopen, vooral met betrekking tot het leren van de Nederlandse taal.” Aanbevolen wordt “het herzien van opvattingen: een positieve benadering richting meertalige families, verandering van gevoel, reflectieve gesprekken.” De onderzoekers zien “Het belang van herhaalde uitleg bieden over hoe kinderen talen leren, de meerwaarde van de moedertaal en de voordelen van meertaligheid.”

Ook voor volwassenen geldt: “Op alle leeftijden kun je een vreemde taal leren. Als volwassene leer je zelfs sneller een vreemde taal dan dat je je moedertaal leerde als kind!”²⁵ Het is voor iedereen mogelijk om een nieuwe taal te leren; we vinden dat nodig om mensen betere kansen op de arbeidsmarkt te gunnen en ze deel te laten uitmaken van onze samenleving.

In de bibliotheek is iedereen welkom. We bieden een meertalige collectie die we inzetten in samenwerking met partnerorganisaties. Wij stimuleren ontmoetingen tussen mensen van verschillende culturen, bijvoorbeeld door het inzetten van gecertificeerde, vrijwillige taalcoaches. Maar ook de ‘mensenbieb’ die wij eens per jaar in samenwerking met het Graafschap College organiseren, is zo’n voorbeeld.

²⁴ <https://pure.know.nl/ws/portalfiles/portal/1542055/LevendeTalenMagazine.pdf>

²⁵ <https://www.reginacoeli.nl/over-het-leren-van-een-vreemde-taal/kun-je-op-latere-leeftijd-nog-een-taal-leren>

8. Wettelijke zorgplicht

Convenant: op 10 oktober 2024 ondertekend door de Minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Interprovinciaal Overleg, de Vereniging van Nederlandse Gemeenten en de Koninklijke Bibliotheek, de Stichting Samenwerkende POI's Nederland, de Vereniging van Openbare Bibliotheken:

- Ministerie: Iedere gemeente heeft minimaal één volwaardige bibliotheekvestiging (Wsob).
 - Bibliotheken: Leiden medewerkers en vrijwilligers op (instelling brancheopleiding).
 - Verplichte certificering om de kwaliteit van de dienstverlening en programma's hoog te houden.
 - Ontwikkeling van de monitoring van dienstverlening en programma's van bibliotheken.
- Het meten van impact en het bijhouden van de financiering van bibliotheken zijn daarin belangrijke onderdelen.

Het ministerie van OCW stelt vanaf 2025 **structureel** circa € 60 miljoen per jaar beschikbaar om te zorgen dat iedere inwoner toegang heeft tot een volwaardige bibliotheek.

Een laatste belangrijke ontwikkeling voor het werk en de positie van de bibliotheek is de invoering van de wettelijke zorgplicht voor gemeenten. In aanloop op de invoering van de wet ondertekenden het Ministerie van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap, het Interprovinciaal Overleg (IPO), de Vereniging Nederlandse Gemeenten (VNG), de Koninklijke Bibliotheek (KB), de Stichting Samenwerkende POI's Nederland en de Vereniging van Openbare Bibliotheken (VOB) op 10 oktober 2024 een nieuw convenant.

Minister Bruins (OCW) zei bij de ondertekening: ²⁶

“Deze afspraken zijn belangrijk, want een goede bibliotheek is zoveel meer dan de plek waar mensen heen gaan om een boek te lenen. Het is een plek waar je op je eigen manier de volgende stap in je ontwikkeling zet. Of je nu jong of oud bent. En of je nu goed kunt lezen of nog niet. Bibliotheken helpen mensen vooruit in onze samenleving. Ik wil daarom dat de bibliotheek letterlijk en figuurlijk midden in de samenleving staan. Deze afspraken helpen daarbij.”

In het convenant is opgenomen dat het ministerie van OCW vanaf 2025 **structureel** circa € 60 miljoen per jaar beschikbaar stelt om te zorgen dat iedere inwoner toegang heeft tot een volwaardige bibliotheek. ²⁷

Die uitkering komt in 2025 en 2026 geormerkt naar gemeenten. In 2027 wordt de uitkering opgenomen in het gemeentefonds. De afspraak is dat deze uitkering structureel van karakter is. ²⁸ De VNG werkt op dit moment aan een handreiking en een normenkader waarvan al een aantal gegevens beschikbaar is en dat in 2025 wordt gepubliceerd samen met een handleiding.

²⁶ <https://www.debibliotheken.nl/nieuwe-afspraken-tussen-overheden-en-bibliotheken-om-maatschappelijke-impact-van-bibliotheek-te-vergroten>

²⁷ [Kansengelijkheid centraal in nieuw bibliotheekconvenant | VNG](#)

²⁸ [Bibliotheekconvenant-2024-2027.pdf \(debibliotheken.nl\)](#)

Deze trends leiden tot strategische lijnen:

Komst van anderstaligen Ontlezing Eenzaamheid
Polarisatie Armoede en ongelijkheid
Digitale inclusie/basisvaardigheden
Vergrijzing

Preventie:

- Gezond en kansrijk opgroeien
- Fysieke en mentale gezondheid
- Kansrijke start

Participatie:

- Gelijke kansen voor iedereen
- Digitaal burgerschap en basisvaardigheden
- Vitaal ouder worden
- Anderstaligen zijn onderdeel van de samenleving

Cultuur:

- Een veerkrachtige samenleving en economie
- Leefbaarheid en samenredzaamheid in gemeenschappen en kernen
- Mentale en sociale gezondheid

+ een solide basis (zorgplicht)

Samenhang met convenant 2024-2027

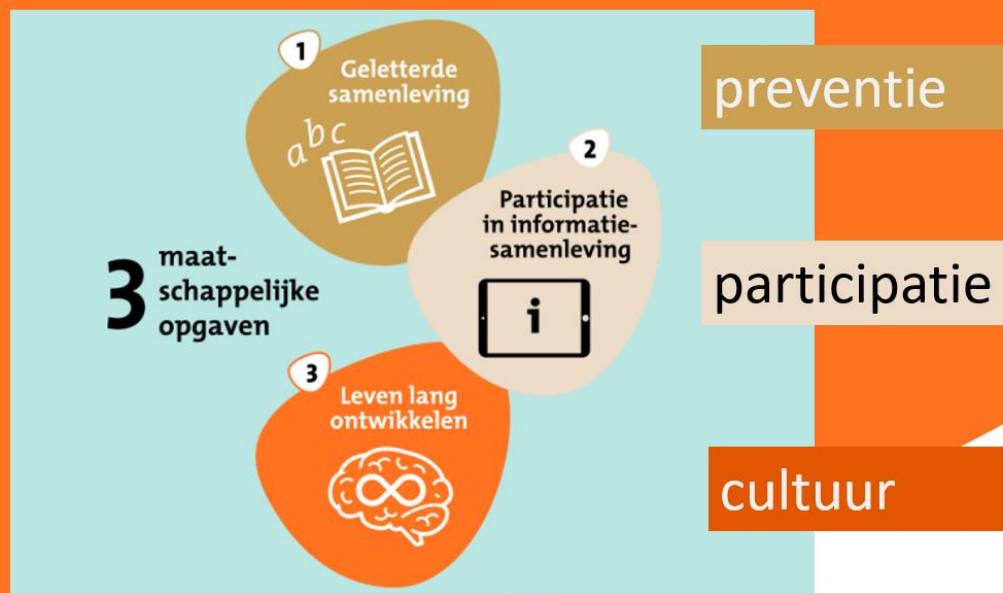

Bibliotheeken hebben met het ondertekenen van het convenant hun handtekening gezet onder drie maatschappelijke opgaven: ²⁹

- Geletterde samenleving: "Partijen vinden het van belang dat de bibliotheek vanaf de vroegste jeugd een essentiële partner is bij het stimuleren van het lezen. De bibliotheken doen dit op grond van de algemene wettelijke bibliotheektaken, maar ook via speciale programma's als de Bibliotheek op school (dBos) en BoekStart. Hierbij wordt ingezet op de doorgaande leeslijn waarbij de gezinsaanpak een belangrijke rol speelt."
- Participatie in de informatiesamenleving: "Partijen vinden het van belang dat iedereen kan meedoen in de (informatie)samenleving. De samenleving wordt steeds complexer. Bibliotheken stellen kennis en informatie beschikbaar. Ze spelen een stimulerende rol bij het ontsluiten, delen en activeren van informatie. Ze dragen bij aan het versterken van de democratie en burgerschap."
- Leven lang ontwikkelen: "Partijen vinden het van belang dat iedereen op een zelfgekozen manier en tempo mee kan blijven doen, kan blijven leren en nieuwe inzichten kan opdoen. Het gaat zowel over non-formeel als informeel leren, over ontmoeting en over toegang tot kunst en cultuur."

Wij verbinden deze opgaven met onze drie strategische lijnen: Preventie, Participatie en Cultuur.

²⁹ [Bibliotheekconvenant-2024-2027.pdf \(debibliotheken.nl\)](#)

- **Geletterde samenleving:** Hier kiest Bibliotheek West-Achterhoek om vooral te investeren in de preventie van laaggeletterdheid, dus het werken met kinderen en jongeren. We doen dit door in gesprek te gaan met ouders op het consultatiebureau en door programma's in te zetten vanaf de kinderopvang tot en met het middelbaar en hoger beroepsonderwijs. Maar natuurlijk vergeten we de volwassen lezers niet: We programmeren leesclubs, organiseren literaire avonden en sluiten aan bij landelijke acties zoals de boekenweken, de maand van het spannende boek en Nederland Leest. Bij ons DigiTaalhuis kunnen mensen terecht die moeite hebben met lezen en schrijven. We bereiken de mensen via onze partners of rechtstreeks door het aanbieden van zogenaamde camouflaged cursussen, zoals "Koken binnen je budget".
- **Participatie in de informatiesamenleving:** Onze Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) en de bankinformatiepunten (BIP) worden druk bezocht. Om mensen verder op weg te helpen, bieden we cursussen aan op het gebied van basisvaardigheden, omgaan met de digitale overheid en digitale gezondheidsvaardigheden, maar ook veilig op het web en aanverwante onderwerpen. Ook voor jongeren is er een uitgebreid programma "Doe je digiding", waarin zowel vaardigheden als mediawijsheid aan de orde komen. In de Bieblabs die wij de komende vier jaar inrichten, kan jong en oud terecht om kennis te maken met nieuwe technieken en technologieën. De jeugd doet hierdoor belangrijke 21ste-eeuwse vaardigheden op, waardoor ze betere kansen in hun schoolcarrière en/of op de arbeidsmarkt creëren. Volwassenen biedt het kansen om succesvol, weerbaar en met plezier te blijven participeren in de samenleving.
- **Leven lang ontwikkelen:** De bibliotheek moet voor iedereen een openbare, neutrale en laagdrempelige leer-, ontmoetings- en ontwikkelplek zijn. Wij vinden het belangrijk dat iedereen op een zelfgekozen manier en tempo kan blijven leren, nieuwe inzichten kan opdoen en zodoende mee kan blijven doen in de maatschappij. Dat gaat zowel over non-formeel als informeel leren, over ontmoeting en debat en over toegang tot kunst en cultuur. Wij bieden activiteiten, die passend zijn bij de rol van de bibliotheek als plek voor leven lang ontwikkelen. Onderdeel daarvan is samen programmeren met de gemeenschap. Met collectie en programmering willen wij laagdrempelig toegang bieden aan mensen die willen (blijven) leren.

Preventie: Maatschappelijke opgave

Ruim 25% van de kinderen start op de basisschool met een taalachterstand.¹

Kinderen van 0-4 jaar in een taalarme omgeving hebben drie keer zoveel kans om laaggeletterd te worden. Kinderen met een rijke thuistaal hebben dat minder.²

Kinderen actief, vaardig en weerbaar maken leidt tot grotere kansengelijkheid.

33% van de 15-jarigen presteren onder niveau 2 en functioneren veel moeilijker in de maatschappij.³

1] www.lezenenschrijven.nl/Kennisblad_Taalontwikkeling_bij_jonge_kinderen.pdf

2] www.lezenenschrijven.nl/vraagstuk/1-op-de-9-ouders-met-minderjarige-kinderen-laaggeletterd

3] ris.utwente.nl/ws/portalfiles/portal/330860617/Resultaten_PISA-2022_in_vogelvlucht.pdf

Met lezen en taal kun je niet jong genoeg beginnen. "De studies stapelen zich op die zeggen dat de vroege kindertijd, tot vier jaar, voor taalontwikkeling cruciaal is. In die tijd leert een kind onder meer de basis van grammatica. Als je die basis niet hebt, krijg je het moeilijk op school." ³⁰ Een grote groep kinderen loopt een achterstand op die ze niet hoeven te hebben. "Kinderen van ouders met een laag inkomen of een lage opleiding scoren al op driejarige leeftijd significant lager in taal- en rekenvaardigheid dan kinderen van ouders met een hoog inkomen of opleidingsniveau." ³¹

"Het gaat niet goed met het taalniveau van leerlingen. Meest in het oog springt de daling van de leesvaardigheid onder de Nederlandse 15-jarigen in de internationale PISA-peiling van 2022. Deze daling is sterker dan in eerdere jaren en ook sterker dan in andere landen. De leesvaardigheid van onze 15-jarige leerlingen is onder het gemiddelde van andere Europese landen gedaald. In het basisonderwijs is de leesvaardigheid gedaald, net als in de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Onder gediplomeerden uit het middelbaar beroepsonderwijs lijkt eveneens sprake te zijn van een daling van de leesvaardigheid." ³² Ook de Inspectie van het Onderwijs constateert dit probleem. ³³

Ten slotte zien wij als maatschappelijk vraagstuk de mentale weerbaarheid van jongeren. Ruim één op de drie jongeren heeft mentale problemen. Tijdens de coronacrisis nam het aantal jongeren (12-25 jaar) met psychische klachten toe: van 10,9% naar 18%. Verder heeft in 2021 51% van de hbo- en wo-studenten (lichte tot matige) psychische klachten. ³⁴

³⁰ Prof. Dr. P. P. M. Leseman, Faculteit Sociale Wetenschappen PED, Universiteit Utrecht in [Themabericht_Goed_voorbereid_naar_school1.pdf\(detaallift.nl\)](http://Themabericht_Goed_voorbereid_naar_school1.pdf(detaallift.nl))

³¹ [Ongelijkheid_van_het_jonge_kind\(cpb.nl\)](http://Ongelijkheid_van_het_jonge_kind(cpb.nl))

³² [De Staat van het Onderwijs 2024 | Rapport | Rijksoverheid.nl](http://De_Staat_van_het_Onderwijs_2024_Rapport_Rijksoverheid.nl)

³³ [Open Overheid De Staat van het Onderwijs 2024](http://Open_Overheid_De_Staat_van_het_Onderwijs_2024)

³⁴ [De Nederlandse GGZ/nieuws/2024/zeg-stop-tegen-de-afkalvende-mentale-gezondheid-van-jongeren](http://De_Nederlandse_GGZ/nieuws/2024/zeg-stop-tegen-de-afkalvende-mentale-gezondheid-van-jongeren)

ambities

Preventie:

- Gezond en kansrijk opgroeien
- Fysieke en mentale gezondheid
- Kansrijke start

In ons werkgebied:

- Groeit ieder kind op in een taalrijke omgeving.
- Krijgen alle jongeren voor hun 18^e verjaardag een positieve leeservaring.
- Komen alle kinderen in aanraking met rijke taal en digitale technologie.
- Hebben kinderen tot vier jaar met een niet-Nederlandse achtergrond toegang tot (kinder-) boeken in hun eigen taal.

“Ieder kind verdient de beste start van zijn of haar leven en een zo goed mogelijke kans op een goede toekomst. Met een uitgebreid lokaal en regionaal programma werken we aan het verkleinen van gezondheidsverschillen en aan het verbeteren van de sociaaleconomische situatie.”

(Beleid bestaanszekerheid gemeente Bronckhorst 2024-2027)

RESULTATEN	2020-2024	2025-2028
Ontwikkeling 0-6 jaar	- >70% van alle ouders die een kind kregen hebben we bereikt - Samenwerking met 82 kinderdagverblijven - Elk jaar 800 voorleessessies bij 40 gezinnen thuis - 2 intervisiebijeenkomsten en 4 scholingsbijeenkomsten voor vrijwilligers VoorleesExpress - Jaarlijks 2 nascholingsbijeenkomsten voor pedagogisch medewerkers - 49 activiteiten tijdens de Nationale Voorleesdagen (o.a. groepen KOV) - 2 dagen Kinderboekenfestival Doetinchem - 1 inspiratieavond Nationale Voorleesdagen samen met Meester Mokka (60 leerkrachten bereikt)	- 75% van alle ouders die een kind krijgen bereiken we - Samenwerking met 90% van alle kinderdagverblijven - Elk jaar 800 voorleessessies bij 40 gezinnen thuis - 4 intervisiebijeenkomsten en 6 scholingsbijeenkomsten voor 25 vrijwilligers VoorleesExpress - jaarlijks 2 nascholingsbijeenkomsten voor pedagogisch medewerkers - Jaarlijks 2 nascholingscursussen interactief voorlezen - Uitleenfrequentie meertalige collectie hoger dan 2 per jaar - 55 activiteiten tijdens de Nationale voorleesdagen (o.a. groepen KOV) - 2 dagen Kinderboekenfestival Doetinchem - 1 inspiratieavond Nationale Voorleesdagen samen met Meester Mokka (100 leerkrachten bereiken) - Online bijeenkomst Media Ukkie dagen organiseren in alle gemeenten - Jaarlijkse bijeenkomst voor pedagogisch medewerkers gekoppeld aan de week van mediawijsheid
Ontwikkeling 6-12 jaar	- 24 scholen een contract voor bibliotheek op school - Met bijna alle overige scholen afspraken over afzonderlijke ondersteuning - 2 samenwerkingscontracten andere scholen (geen dBos) - 413 ondersteuningsbezoeken aan scholen	- 77% van alle scholen (27) een contract voor bibliotheek op school - Met alle overige scholen afspraken over afzonderlijke ondersteuning - 15 samenwerkingscontracten met alle scholen in de gemeenten - 750 ondersteuningsbezoeken aan scholen - 7000 bereikte leerlingen - Trainen van 10 professionals (ook in opleiding) per jaar (Open Boek) - meer activiteiten Kinderboekenweek in alle gemeenten (vijf vestingen) - Samenwerking met PO voor programmering digitale geletterdheid BIEBlab - Bijeenkomst met partners organiseren, o.a. Halloween (± 400 kinderen per bijeenkomst)
Ontwikkeling 12 – 23 jaar	- 5 scholen met een contract voor bibliotheek op school VO - Samenwerking met bijna alle VO scholen in de regio - Jaarlijks bezoeken 400 brugklasleerlingen onze bibliotheek - We bereiken jaarlijks 65 professionals/leerkrachten - Samenwerking met alle MBO/HBO-locaties	- 7 scholen met een contract voor bibliotheek op school VO - Samenwerking met alle VO scholen in de regio - 1 MBO/HBO school met een contract voor bibliotheek op school - 1200 bereikte (brugklas)leerlingen - 100 professionals/leerkrachten bereiken - De uitleeningen van de collectie voor 12 t/m 18 jaar jaarlijks laten stijgen met 2%. - Samenwerking met VO voor programmering digitale geletterdheid BIEBlab. - Samenwerking met jongeren in het BIEBlab - Samenwerking met Jongerenwerk in alle gemeenten

Onze ambities zijn niet binnen vier jaar te bereiken. Maar we werken er wel aan. Door voorlezen en vrij lezen te stimuleren en door te werken aan programma's op maat.³⁵ In het Bibliotheekconvenant ³⁶ nemen partijen zich voor om:

- Te onderzoeken op welke wijze ieder kind automatisch lid kan worden van de bibliotheek om kansengelijkheid te bevorderen.
- De nauwe samenwerking met scholen te intensiveren en te streven op termijn naar een volledige dekking in aanbod vanuit de bibliotheken van de Bibliotheek op school (dBos) voor het primair en voortgezet onderwijs.
- Het ministerie van OCW onderzoekt op landelijk niveau of de samenwerking tussen bibliotheken en scholen op leesbevordering verbeterd en verduurzaamd kan worden binnen zowel het bibliotheek- als het onderwijsstelsel, daarbij wordt met de andere overheidspartijen samengewerkt en gebruik gemaakt van bestaande onderzoeken.
- De bibliotheekpartijen breiden het ondersteunende en verrijkende aanbod voor jeugd uit in elke bibliotheek.

Bibliotheek West-Achterhoek volgt deze ontwikkelingen en implementeert nieuw beleid en programmering. Het voorlezen van verhalen en vrij lezen helpt om leerlingen taalvaardiger te maken. Niet alleen in woordenschat, maar ook in het herkennen van verbanden, verwijswaarden en verhaallogica. Jonge kinderen laten vertellen bij plaatjes, zoals Bernstein ook al deed in zijn onderzoek, helpt om hen oog te laten krijgen voor de vele mogelijkheden van taal. ³⁷

³⁵ [Wat werkt in het betrekken van laagopgeleide NT1- en NT2-ouders bij de ontluikende geletterdheid van hun kinderen?](#)

³⁶ [Bibliotheekconvenant-2024-2027.pdf \(debibliotheken.nl\)](#)

³⁷ [def TBU19_BOEK_Gelijke kansen 165x240 ZW_BW 1e druk DIGITAAL_DEF.pdf \(didactiefonline.nl\)](#)

Onze inspanningen

Ontwikkeling 0-6 jaar	VoorleesExpress Boekstart in de KOV Boekenpret Gezinsgerichte aanpak door samen te werken met partners Trainen professionals (ook die in opleiding) Trainen voorleescoördinatoren en trainingen interactief voorlezen Meertalige collectie Media ukkie dagen Kinderboekenfestival Inzet communities
Ontwikkeling 6-12 jaar	Bibliotheek <i>op school</i> Leskisten en leesbevorderingsactiviteiten Training professionals (ook die in opleiding) <i>Training Open Boek</i> Samenwerking Graafschap College en Iselinge Wiesneus Kinderboekenfestival Bieblab (<i>programma digitale geletterdheid</i>) Inzet community onderwijs
Ontwikkeling 12 – 23 jaar	Bibliotheek <i>op school VO, MBO en HBO</i> Training professionals op leesplezier en digitale geletterdheid Community met jongeren Realiseren maakplaats: Bieblab (activiteiten binnen en buiten onderwijs) Versterking collectie voor deze groep Activiteiten op zetten buiten school voor jongeren zoals bijv. Silent reading club. Samenwerking met Jongerenwerk in alle gemeenten

Bibliotheek West-Achterhoek gebruikt landelijk ontwikkelde programma's en methodes die onderzocht zijn op effectiviteit. Kijk voor meer informatie:

- <https://voorleesexpress.nl/>
- <https://www.boekstart.nl/>
- <https://www.boekstartpro.nl/home/kinderopvang/boekstart-boekenpret.html>
- <https://www.leesplan.nl/nl/kinderopvang/opleiding-tot-voorleesco%C3%B6rdinator>
- <https://www.boekstartpro.nl/opleidingen/opleidingen-kinderopvang/interactief-voorlezen-in-de-kinderopvang.html>
- <https://www.probiblio.nl/dienst/meertaligheid/>
- <https://www.mediaukkie.nl/>
- <https://www.debibliotheekopschool.nl/>
- [Open Boek - Stichting Lezen](https://www.ecal.nu/taal-and-cultuur/onderwies-en-educatie/wiesneus/?mivast=26&mizig=0&miadt=26&miview=lst&milang=nl)
- <https://www.ecal.nu/taal-and-cultuur/onderwies-en-educatie/wiesneus/?mivast=26&mizig=0&miadt=26&miview=lst&milang=nl>
- <https://netwerkmediawijsheid.nl/onderzoek/monitors-digitale-geletterdheid>

Voor wie meer wil lezen over de impact van bovenstaande programma's verwijzen we naar het dossier Impact:
<https://www.bibliotheeknetwerk.nl/publicaties/dossier-impact/impact-van-de-bibliotheek-op-jeugd-en-lezen>

Participatie: Maatschappelijke opgave

1 op de 8 inwoners in onze gemeenten is laaggeletterd en 1 op de 5 is onvoldoende digitaal vaardig.

Laaggeletterden kunnen zich niet goed redden op het gebied van financiën, werk vinden en gezondheidsvaardigheden, opvoedvaardigheden en kind begeleiden op school.

Meedoen gaat niet voor iedereen vanzelf.

In Nederland zijn er 2,5 miljoen laaggeletterden. Dat aantal groeit nog steeds.³⁸ Mensen die laaggeletterd zijn, kunnen moeilijk een baan vinden of houden, hebben vaker problemen met hun gezondheid, hebben vaker een taalachterstand. Dat geldt niet alleen voor de ouders, maar ook voor hun kinderen. Bovendien hebben zij problemen met communicatie zoals het invullen van formulieren.³⁹

Wij vinden dat iedereen mee moet kunnen doen. Daarvoor is het nodig dat je (begrijpend) kunt lezen, kunt rekenen en je computer of smartphone kunt gebruiken.⁴⁰

Laaggeletterden hebben vaker een minder goed betaalde baan en zijn vaker langdurig werkloos. Ook gaat laaggeletterdheid hand in hand met hogere ziektekosten door stress of bijvoorbeeld bedrijfsongevallen, omdat ze de veiligheidsinstructies niet goed kunnen lezen.⁴¹

³⁸ [1 op de 9 ouders met minderjarige kinderen is laaggeletterd | Stichting Lezen en Schrijven](#)

³⁹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/laaggeletterdheid/aanpak-laaggeletterdheid>

⁴⁰ <https://www.arbeidsmarktregioachterhoek.nl/projecten/regioplan-laaggeletterdheid/>

⁴¹ <https://nos.nl/artikel/2300962-2-5-miljoen-laaggeletterden-is-een-probleem-van-ons-allemaal>

ambities

Participatie:

- Ongelijkheid en armoede
- Digitaal burgerschap en basisvaardigheden
- Vitaal ouder worden
- Komst van anderstaligen

In ons werkgebied:

- Kan iedereen zichzelf redden met financiën, werk vinden en gezondheidsvaardigheden, opvoedvaardigheden en kind begeleiden op school.
- Bereiken we van de totale doelgroep die extra hulp nodig heeft minimaal 40% jongeren en NT1-ers.
- Bieden we een veilige werkplek aan mensen met afstand tot de arbeidsmarkt, stagiaires, mensen die re-integreren of anderen die behoefte hebben aan een fijne besteding van hun dag.

“Op maat gemaakt werk ook voor mensen die in de bijstand zitten, kan een goed middel zijn om mensen te activeren en meer zingeving aan hun leven te geven. De coalitie wil een positieve en meer creatieve invulling. Hierbij valt te denken aan het verrichten van werkzaamheden in de eigen wijk of bijvoorbeeld het verrichten van ondersteunende werkzaamheden voor verenigingen en instellingen. Dit draagt ook bij aan een krachtige samenleving.”

(Coalitieakkoord 2022-2026 Doesburg)

Resultaten	2020-2024:	2025-2028
Geletterdheid en Digivaardigheden	• 5917 contactmomenten met taalmaatjes per jaar • Continu 309 laaggeletterden in training • 160 cursisten DigiVitaler, • 50 cursisten Klik & Tik & Digisterker • 80 mobiele telefooncursisten per jaar • 149 vrijwilligers actief in het DigiTaalhuis • 2182 IDO spreekuren (6 locaties)	• 6000 contactmomenten met taalmaatjes per jaar • Continu 320 laaggeletterden in training • 200 cursisten DigiVitaler • 70 cursisten Klik & Tik & Digisterker • 100 mobiele telefooncursisten per jaar • 180 vrijwilligers actief in het DigiTaalhuis (Taalcoaches, Rekencoaches, Digicoaches) • 50% meer IDO spreekuren op alle locaties • 5000 vragen IDO ophalen • Ontwikkelen aanbod cursussen op het gebied van rekenen + non-formeel door rekencoach; 60 deelnemers met rekencoach op basis van maatwerk • Vergroten bereik NT1'ers met 20% (naar 15 taaltrajecten per jaar) • 10 cursussen mobiele telefoon per jaar voor NT1'ers met lage basisvaardigheden taal en/of rekenen per jaar • bereik van jonge NT1'ers door jongeren IDO en samenwerking partners op het gebied van aanbod
Basisvaardigheden (werk, gezondheid, financiën)	• 12 externe trainingen Herkennen Laaggeletterdheid voor professionals en • 14 interne trainingen Herkennen Laaggeletterdheid voor professionals • 5 partners werken samen op de ontwikkelpleinen in Doetinchem en Hengelo en Doesburg	• Kennis over lage basisvaardigheden onderdeel maken van het vaste curriculum MBO/HBO op 2 scholen. Professionals in opleiding kennis meegeven over lage basisvaardigheden en aanbod DigiTaalhuis voor doorverwijzing. • Kennis overdragen aan professionals: • 10 externe trainingen met vervolgstappen PAL (bereiken van 100 professionals) • 30 partners werken samen op onze ontwikkelpleinen in Doetinchem, Wehl, Hengelo en Doesburg • Ontwikkelpleinen vijf dagen per week geopend
Actieve participatie	• 200 vrijwilligers waaronder met een beperking of mensen met een afstand tot de arbeidsmarkt	• 230 vrijwilligers met oog voor inclusie en diversiteit waaronder mensen met een beperking en/of met een afstand tot de arbeidsmarkt • 5 vrijwilligers met een niet-Nederlandse achtergrond • 20 participatieambassadeurs

Het leren van taal heeft een positief effect. Deelnemers aan het programma 'Taal voor het Leven' ervaren na het volgen van ongeveer drie maanden les een toename van 'sociale inclusie'. Sociale inclusie gaat over het mee kunnen doen in de samenleving. Dit wordt gemeten op basis van criteria, bijvoorbeeld het toepassen van taalvaardigheid in het dagelijks leven, digitale vaardigheid, financiële vaardigheid, ondernemend zijn, deelnemen aan natuur- en sportactiviteiten en assertiviteit. ⁴²

Binnen deze opgave zullen volgens het bibliotheekconvenant de volgende acties worden uitgevoerd: ⁴³

- Partijen benadrukken het belang van digitale inclusie van burgers. Bibliotheekpartijen dragen hieraan bij door Informatiepunten Digitale Overheid (IDO's) een vaste plek te geven in de bibliotheek. De ambitie is om het bereik van IDO's te vergroten en de opdracht te verbreden. De VNG ondersteunt gemeenten bij het invullen van hun regiefunctie met betrekking tot de IDO's. Het ministerie van OCW onderhoudt intensief contact met het Ministerie van Binnenlandse Zaken, waar de IDO's financieel gezien onder vallen, om de opzet van de IDO's aan te laten sluiten bij de bibliotheekpraktijk.
- Het ministerie van OCW onderzoekt of de samenwerking tussen bibliotheken en onderwijs op digitale geletterdheid verder ontwikkeld kan worden.
- Partijen gaan de rol van bibliotheken op het gebied van het versterken van de democratie en digitaal burgerschap uitbouwen en bestendigen.
- Partijen delen de ambitie om de kwaliteit van taalhuizen te versterken en de continuïteit te borgen. Bibliotheekpartijen spannen zich in om, op basis van de aanbevelingen uit onderzoek naar Taalhuizen en inzichten vanuit de certificering, een kwaliteitsslag te maken met taalhuizen in bibliotheken. De kwaliteitsslag gaat ook om het beter bereiken van de doelgroep NT1 (in het convenant te vinden onder 'een leven lang leren'). ⁴⁴

Bibliotheek West-Achterhoek volgt deze ontwikkelingen en implementeert nieuw beleid en programmering.

⁴² [Evaluatie van het programma Taal voor het Leven 2018-2020 | Kohnstamm Instituut](#)

⁴³ <https://vng.nl/nieuws/kansengelijkheid-centraal-in-nieuw-bibliotheekconvenant>

⁴⁴ [Bibliotheekconvenant-2024-2027.pdf \(debibliotheken.nl\)](#)

Onze inspanningen

Geletterdheid en Digivaardigheden	• Landelijke bibliotheekmonitor¹ • Bnetwerk (bibliotheeknetwerk.nl) • Wsob cijfers² • IDO • MATCH³ • Met partners en vrijwilligers een blijvend ondersteuningsnetwerk creëren rond taal, rekenen en digitaal.
Basisvaardigheden (werk, gezondheid, financiën)	• Klik & Tik⁴ • Digisterker⁵ • Digivitaler⁶ • Digidingendesk⁷ • Doe je digiding⁸ • Taal voor het leven (Stichting Lezen en Schrijven)⁹ • Spreektaal (Het begint met taal)¹⁰ • Ontwikkelplein op 4 domeinen: werk, gezondheid, financiën, gezin¹¹
Actieve participatie	Vrijwilligersbeleid en werving is gericht op diversiteit en inclusie: voormalig cursisten aan landelijke programma's die doorstromen naar vrijwillige functies binnen de bibliotheek en participatieambassadeurs worden. Participatieambassadeurs zijn ervaringsdeskundigen die potentiële cursisten kunnen enthousiasmeren.

Bibliotheek West-Achterhoek gebruikt landelijk ontwikkelde programma's en methodes die onderzocht zijn op effectiviteit. Kijk voor meer informatie:

1. [Dashboard Informatiepunten Digitale Overheid \(IDO\): 2019 t/m Q1 2024 | Bnetwerk \(bibliotheeknetwerk.nl\)](#)
2. [Dashboard Bibliotheekstatistiek \(Gegevenslevering Wsob\) | Bnetwerk \(bibliotheeknetwerk.nl\)](#)
3. [MATCH * Het Begint met Taal](#)
4. www.oefenen.nl
5. <https://www.digisterker.nl/>
6. <https://digivitaler.nl/home/>
7. <https://digidingen-desk.nl/>
8. <https://doejedigiding.nl/>
9. <https://www.lezenenschrijven.nl/wat-doen-wij/oplossing-voor-je-vraagstuk/taal-voor-het-leven>
10. <https://www.hetbegintmettaal.nl/spreektaal/>
11. [Bibliotheek en Leven Lang Ontwikkelen: Het Ontwikkelplein](#)

Voor wie meer wil lezen over de impact van bovenstaande programma's verwijzen we naar het dossier Impact: www.bibliotheeknetwerk.nl/artikel/impact-van-bibliotheekprogrammas-voor-kwetsbare-burgers

Cultuur: Maatschappelijke opgave

- Leven lang ontwikkelen: je moet blijven leren om mee te kunnen blijven doen
- In de informatiemaatschappij mensen in staat stellen betrouwbare en gevalideerde informatie te vinden.
- Bestrijding eenzaamheid door verbinding van de lokale gemeenschap met de bibliotheek
- Door ontlezing neemt leesvaardigheid af
- In een maatschappij waar polarisatie aan de orde van de dag is de bibliotheek een plezierige en waardenvrije plek waar iedereen kan lezen, ontwikkelen en ontmoeten.

Technologische, economische, demografische en sociale ontwikkelingen zorgen voor grote veranderingen in de samenleving. Die veranderingen hebben effect op de arbeidsmarkt, maar ook op de manier waarop we met elkaar omgaan en de manier waarop we naar de wereld kijken.

Leren en ontwikkelen is tegenwoordig voor iedereen van groot belang om te kunnen blijven meekomen in de huidige samenleving. Naast het ontwikkelen van basisvaardigheden op het gebied van lezen, rekenen en digitale vaardigheden (wat wij in dit plan behandelen onder het hoofdstuk 'participatie'), gaat het om het doorontwikkelen van algemene kennis en vaardigheden die bijdragen aan blijvende inzetbaarheid.

Daarnaast zien we de veranderingen in de maatschappij leiden tot een toenemende druk van groepen over en weer. In deze gepolariseerde samenleving is het moeilijk om elkaar te vinden en naar elkaar te luisteren.

Ten slotte speelt eenzaamheid onder ouderen en jongeren een steeds grotere rol.

ambities

Cultuur:

- Als instrument voor een veerkrachtige samenleving en economie
- Voor het vergroten van leefbaarheid en samenredzaamheid in gemeenschappen en kernen
- Voor (mentale en sociale) gezondheid

In ons werkgebied:

- Vormt de bibliotheek samen met maatschappelijke partners een tegenwicht tegen eenzaamheid en polarisatie.
- Staat persoonlijke ontwikkeling, ontmoeting en de ontwikkeling van de lokale gemeenschap centraal.
- Worden de inwoners (weer) enthousiast gemaakt te gaan lezen.
- Wordt elke vestiging mede vormgegeven door de lokale gemeenschap. Daardoor sluit elke vestiging aan bij de behoeften van de omgeving.
- Is de bibliotheek een third place, waar iedereen welkom is.

“Kunst en cultuur speelt een stimulerende en verrijkende rol spelen in het leven van mensen, waarbij leren een continu proces is dat verder gaat dan formele onderwijsinstellingen. Het moedigt mensen aan om nieuwsgierig te blijven, te groeien en zichzelf te blijven ontwikkelen gedurende hun hele leven.”

(Cultuurvisie 2024 – 2036 Doetinchem)

Resultaten	2020-2024	2025-2028
Community Library: dé plek voor kennis, verhalen en ontmoeten	• 8.267 deelnemers aan activiteiten • 5 vestigingen, 2 servicepunten die samen 148 uur per week zijn geopend met betaalde krachten of vrijwilligers • Faciliteren van 5 partners voor spreekuren/bijeenkomsten • Organiseren van 10 lezingen per jaar • Faciliteren van 5 studiekringen met ruimte en collectie	• 8.500 deelnemers aan activiteiten • In elke gemeente één of meer nieuwe communities verbonden aan de bibliotheek • 6 vestigingen, 2 servicepunten die samen 87 tot 156 uur geopend zijn, afhankelijk van de financiering • Faciliteren van 10 externe partners voor spreekuren/bijeenkomsten • Organiseren van 25 lezingen per jaar • Faciliteren van 7 studiekringen met ruimte en collectie • Samenwerking intensiveren met (inwonende) partners zoals o.a. ECAL, Tesoro, 50+ ontmoetingspunt, Achterhoek Toerisme, Stads Kantoor, Galerie Zelhem, Kulturhus Vorden, Vrienden van de bibliotheek Hengelo, Dorpskamers, Amphion, Kunstnaobers, Stadsmuseum, Stichting Welzijn Steenderen, bijvoorbeeld door het samen organiseren van activiteiten, inloopsprekuren en lezingen.
Bevorderen van leesplezier	• 95 activiteiten met partners • 8.287 bezoekers aan activiteiten • Collectie in alle vestigingen	• 120 activiteiten met partners • 10.000 bezoekers aan activiteiten • Een grotere collectie in vestigingen en beter afgestemd op communities/vestigingen
Een prettige en veilige publieke ruimte bieden	• 148 uur open per week • 326.508 bezoekers • 85.000 bezoekers website	• Openingstijden staan onder druk i.v.m. strengere arboregels. Zie aanbiedingsbrieven.

In het convenant hebben de ondertekenaars de wens uitgesproken om het bereik van bibliotheekvoorzieningen onder inwoners van Nederland te vergroten.

- Partijen onderzoeken hoe het bereik en gebruik van bibliotheken te vergroten, bijvoorbeeld door in gemeenten het gratis lidmaatschap voor de lokale bibliotheek te verruimen.
- [...Zie in ons strategisch beleid onder participatie...]
- Partijen verkennen de komende periode welke activiteiten passend zijn bij de rol van de bibliotheek als plek voor leven lang ontwikkelen. Onderdeel daarvan is samen programmeren met de gemeenschap.
- De bibliotheekpartijen werken aan het opbouwen van een collectie en programmering rond educatieve content en informatiebronnen (fysiek en digitaal), die laagdrempelig toegankelijk wordt gemaakt voor mensen die willen leren en hun begeleiders.⁴⁵

Bibliotheek West-Achterhoek volgt deze ontwikkelingen en implementeert nieuw beleid en programmering.

⁴⁵ [Bibliotheekconvenant-2024-2027.pdf](#)

Onze inspanningen

Community Library: dé plek voor kennis en verhalen	• Community library ^{1,2} • Fysieke en digitale collectie actief verbinden aan activiteiten • Ruimte bieden aan de gemeenschap ³ • Samenwerking met inwonende partners intensiveren ⁴ • Samenwerking met externe partners intensiveren ^{5, 6} • Landelijk Platform Studiekringen50plus ⁷
Bevorderen van leesplezier	• Collectie openbare bibliotheek (Bibliotheeknetwerk) • Fysieke aanwezigheid in kernen (dichtbij) • Professionele medewerkers die adviseren en enthousiasmeren
Een prettige en veilige publieke ruimte bieden	• Herinrichting 't Brewinc • Bibliotheek Steenderen ontwikkelen tot volwaardige vestiging • Optimaliseren bibliotheek Vorden • Onze wens is ruimere openingstijden met professionele medewerkers en goed getrainde vrijwilligers • Alertheid op sociale veiligheid

Bibliotheek West-Achterhoek gebruikt landelijk ontwikkelde programma's en methodes die onderzocht zijn op effectiviteit. Kijk voor meer informatie:

1. <https://communitylibrary.probiblio.nl/>
2. [Waarom elke bibliotheek voor elke gemeente belangrijk is - GemeentenNL](#)
3. <https://www.socialevraagstukken.nl/vitale-sociale-infrastructuur-bereikt-burgers-en-redt-levens/>
4. [Samenwerkingspartners van de bibliotheek | Bnetwerk \(bibliotheeknetwerk.nl\)](#)
5. [Maatschappelijk impact maken door samenwerking met partners \(probiblio.nl\)](#)
6. <https://www.studiekringen50plus.nl/>

We staan nog in de kinderschoenen als het gaat om het meten van de impact ⁴⁶ van onze inzet op het gebied van cultuur. Hierover willen we met onze gemeenten het gesprek aangaan. Verschillende publicaties kunnen helpen bij het inzichtelijk maken van de waarde van onze culturele activiteiten. Zoals de onderbouwing van onze maatschappelijke positie, het vertrouwen in en de reputatie van de bibliotheek, aandacht voor de beleving en de inhoud van culturele producten bij de beoordeling van cultuur.

⁴⁶ www.bibliotheeknetwerk.nl/publicaties/dossier-impact/leestips-over-de-evaluatie-van-cultuurbeleid

Hoe gaan we dit doen?

1. We zetten landelijk ontwikkelde instrumenten en methodieken in die bewezen effectief zijn. Daarom zoeken we aansluiting bij de landelijke netwerkagenda.
2. We zijn de actieve en betrouwbare partner, coördinator en bondgenoot voor onze partners en onze gemeenten.
3. We maken in overleg met onze gemeenten een SMART jaarplan, dat we jaarlijks evalueren en bijstellen.
4. Ook willen de komende vier jaar gebruiken om de metingen van onze impact te realiseren. Dit doen we in overleg met onze gemeenten.
5. We stellen het maken van contact, het intensiveren van ons netwerk en het maken van goede afspraken met stakeholders centraal en nemen waar nodig de regie.

Hoe gaan we rapporteren?

1. De jaarverslagen geven een overzicht van de kwantitatieve resultaten opgesplitst per gemeente.
2. We beschrijven de lokale context en kwalitatieve aspecten van de behaalde resultaten.
3. We stellen per maatschappelijke opgave minimaal één ToC op om onze rol en impact te verhelderen en daarover vervolgens te kunnen rapporteren.¹
4. Uit de gegevens van de landelijke bibliotheekmonitoring en -impactsystemen bieden we een benchmark.²

We vergelijken onze resultaten met een aantal bibliotheken van gelijke omvang verspreid over het land.

Voor elke strategische lijn stellen we een Theory of Change op.

"Een ToC ⁴⁷ is een uitwerking van de keten van veranderingen die we als bibliotheek met je programma of dienst in gang zetten. In een ToC brengen we in kaart:

1. Wat het grotere doel is dat we willen bereiken (onze ambities uit dit plan);
2. Welke veranderingen op korte en langere termijn daartoe moeten leiden;
3. Hoe jouw programma of aanpak tot die veranderingen moeten leiden.

Het is dus een onderbouwde voorspelling van hoe wij denken dat het gaat lopen." ⁴⁸

Tijdens het opstellen van deze ToC's houden we rekening met wat wij zelf kunnen en wat de rol van anderen is. We verwachten dat hierdoor niet alleen een interessante dialoog over de toegevoegde waarde van de bibliotheek met onze wethouders en de politiek in onze gemeenten ontstaat, maar vooral ook met onze partners uit het veld.

⁴⁷ [Impactstrategie en Theory of Change | Bnetwerk](#)

⁴⁸ [Dashboard Informatiepunten Digitale Overheid \(IDO\) | Bnetwerk](#)

Zorgplicht: De Tweede Kamer heeft op 7 juli 2022 de regering opgeroepen om een zorgplicht op te nemen in de Wsob. Centraal staat de **toegang tot een volwaardige bibliotheek** voor elke inwoner van Nederland.

- Om te komen tot overeenstemming wat een volwaardige bibliotheek is, is een normenkader ontwikkeld dat bestaat uit:
 - ✓ Een inhoudelijke norm (meerjarige afspraken tussen gemeenten en bibliotheken)
 - ✓ Een bekostigingsnorm (gebaseerd op de – geïndexeerde – bedragen uit de VNG-handreiking Subsidiebeleid openbare bibliotheken 2011)
 - ✓ Een aanwezigheidsnorm en bemande openingsurennorm (voor waarborging toegankelijkheid)
- Het normenkader is ontwikkeld door:
 - Certificeringsorganisatie CBTC van VNG en VOB, Universiteit van Amsterdam, POI, KB, en vertegenwoordigers van diverse lokale bibliotheken
 - Consultatie met bestuurlijke partners

Zorgplicht: normenkader

Normen <u>excl. huisvesting, dBos en IDO's</u>	Kleine gemeenten tot 30.000 inwoners	Gemeenten 30.000 - 90.000 inwoners	Gemeenten 90.000+ inwoners
Inhoudelijke norm	De inhoudelijke norm bestaat uit een definitie van het opdrachtgeverschap van de gemeente. Hierin stellen we een procedure voor tussen opdrachtgever en opdrachtnemer. En definiëren we 'volwaardigheid' op basis van wettelijke (kern)taken en geldende beleidskaders.		
Aanwezigheidsnorm	1 vestiging per 13.000 inwoners	1 vestiging per 17.000 inwoners	1 vestiging per 28.000 inwoners
Bekostigingsnorm	€ 22,- per inwoner	€ 24,- per inwoner	€ 29,- per inwoner
Bemande openingstijdennorm	30 uur per vestiging 8 uur voor woonkernen	30 uur per vestiging 60 uur voor centrale	30 uur per vestiging 60 uur voor centrale

Zorgplicht: waar staat Bronckhorst?

Normen excl. huisvesting, de Bibliotheek op School (dBos) en IDO's	Gemeenten 30.000 -90.000 inwoners	Bronckhorst – 36.119 inwoners in 2024
Aanwezigheidsnorm	1 vestiging per 17.000 inwoners	Gemiddelde afstand tot vestigingen is minder dan 3,2 km Norm is 2,2 vestigingen – Bronckhorst heeft twee vestigingen in Hengelo en Zelhem en twee servicepunten in Vorden en Steenderen
Bekostigingsnorm	€ 24,- per inwoner	€ 14,55 per inwoner exclusief rijks gelden (prijsspeil 2024). Uit dit bedrag wordt ook dBos bekostigd. Bronckhorst staat van de 52 Gelderse gemeenten op plaats 24.
Bemande openingstijden D.w.z. met betaald personeel	30 uur per vestiging 60 uur voor centrale	Aantal openingsuren met betaalde krachten: Hengelo: 12 uur Vorden: 3 uur Zelhem: 12 uur Hiermee voldoet Bronckhorst niet aan de norm.

Zorgplicht: waar staat Doesburg?

Normen excl. huisvesting, de Bibliotheek op School (dBos) en IDO's	Gemeenten tot 30.000 inwoners	Doesburg – 11.079 inwoners in 2024
Aanwezigheidsnorm	1 vestiging per 13.000 inwoners	1 vestiging in het Stadskantoor Doesburg
Bekostigingsnorm	€22,- per inwoner	€ 12,68 per inwoner exclusief rijks gelden (prijspeil 2024). Uit dit bedrag wordt ook dBos bekostigd. In Gelderland is het bedrag per inwoner van 27 gemeenten hoger dan dat van Doesburg.
Bemande openingstijden D.w.z. met betaald personeel	30 uur per vestiging 8 uur voor woonkernen	Aantal openingsuren met betaalde krachten van de vestiging in het Stadskantoor is 23.

Zorgplicht: waar staat Doetinchem?

Normen <u>excl. huisvesting, de Bibliotheek op School (dBos) en IDO's</u>	Gemeenten 30.000 -90.000 inwoners	Doetinchem – 59.623 inwoners in 2024
Aanwezigheidsnorm	1 vestiging per 17.000 inwoners	1 vestiging in 't Brewinc 1 servicepunt in Wehl (alleen vrijwilligers) Om te voldoen aan de norm zou een derde voorziening geopend moeten worden.
Bekostigingsnorm	€ 24,- per inwoner	2025: € 10,44 per inwoner exclusief rijks gelden. Uit dit bedrag wordt ook dBos bekostigd. Van alle gemeenten in Gelderland betaalt Doetinchem op één gemeente na het minst per inwoner.
Bemande openingstijden D.w.z. met betaald personeel	30 uur per vestiging 60 uur voor centrale	't Brewinc is 32 uur per week geopend met betaalde krachten. Indien de rijks gelden in 2027 vervallen, is er geen geld meer om 't Brewinc bemand open te stellen en moet op de collectie € 40.000 worden bezuinigd, hetgeen van invloed is op de certificering van Bibliotheek West-Achterhoek.